

یادداشت

تأثیر انتخابات آمریکا بر بازار ارز

کامیاب ابوالقاسمی؛ با سیاست‌های اخیر بانک مرکزی در مدیریت بازار ارز، به نظر می‌رسد این نهاد احتمال بالایی برای پیروزی ترامپ در انتخابات قائل است. طبق آخرین آمار منتشرشده در شهریورماه، ذخایر خارجی بانک مرکزی در وضعیت مناسبی قرار دارد.

باین‌حال، در این مدت بانک مرکزی برای کنترل نرخ دلار اقدامی نکرده و به‌جای آن اجازه داده است نرخ این ارز افزایش یابد. تا شهریورماه، دلار زیر ارزش واقعی خود بود و بانک مرکزی تلاش می‌کرد نرخ ارز را کنترل کند. اما با افزایش احتمال پیروزی ترامپ و بازگشت او به کاخ سفید، بانک مرکزی اجازه داد نرخ دلار افزایش یابد تا هم به ارزش واقعی خود نزدیک‌تر شود و هم اینکه قبل از انتخابات از شوک ناگهانی قیمت‌ها کاسته شود. افزون بر این، مسائل خاورمیانه و تنش‌های موجود نیز بانک مرکزی را به فکر افزایش نرخ دلار انداخته است. از سوی دیگر، تخصیص ارز به واردکنندگان نیز با تأخیر انجام می‌شود و متقاضیان گاهی مجبور هستند برای دریافت ارز چند ماه در نوبت بمانند. علی‌رغم دسترسی بانک مرکزی به منابع ارزی، این بانک به دلیل چشم‌انداز نامشخص آینده ترجیح می‌دهد منابع خود را حفظ کند تا بتواند در آینده بازار کالا و ارز را به شکل مؤثرتری مدیریت کند. تمامی این عوامل دلیلی برای نگرانی بانک مرکزی از ماه‌های پیش‌رو به شمار می‌روند. هم‌اکنون قیمت دلار حدود ۷۰ هزار تومان است و اندکی بالاتر از ارزش واقعی خود قرار دارد. از مردادماه که قیمت دلار در کف خود قرار داشت، بانک مرکزی عرضه منابع ارزی را محدود کرده است. دلیل این تصمیم این بود که در نرخ‌های پایین‌تر و با توجه به ریسک‌های موجود، خریداران قوی در بازار حضور داشتند. اگر بانک مرکزی در این قیمت‌ها به عرضه گسترده اقدام می‌کرد، خریداران از این فرصت استفاده می‌کردند و درنهایت افزایش قیمت فقط با کمی تأخیر اتفاق می‌افتاد که به معنای هدررفتن منابع بانک مرکزی بود. با مشخص شدن نام رئیس‌جمهور جدید آمریکا، بانک مرکزی در کوتاه‌مدت چه استراتژی‌ای برای کنترل بازار ارز اتخاذ خواهد کرد؟ اگر نتیجه انتخابات به نفع ترامپ باشد، به احتمال زیاد در مقایسه با انتخاب کامالا هریس فشار بیشتری بر بازار ارز وارد خواهد شد. در چنین حالتی، پیش‌بینی می‌شود بانک مرکزی ابتدا اجازه دهد نرخ ارز افزایش بیشتری یابد و پس از رسیدن به اوج حبابی، به عرضه گسترده ارز، قیمت‌ها را کنترل کند. این استراتژی سابقه‌سابقه اجرایی نیز دارد. برای نمونه، پس از خروج ترامپ از بگرام در اردیبهشت ۱۳۹۷، نرخ دلار به سرعت صعود کرد.

بانک مرکزی در ابتدا از عرضه ارز خودداری کرد و منتظر ماند قیمت در مهرماه به اوج خود و حدود ۱۹ هزار تومان برسد. سپس با عرضه گسترده، نرخ دلار را ابتدا به ۱۶ هزار تومان و بعد به‌تدریج به ۱۲ هزار تومان کاهش داد. همین رویکرد در زمستان ۱۴۰۱ نیز اجرا شد. زمانی که تا اوایل اسفندماه، قیمت دلار به ۶۰ هزار تومان رسید و حدود ۴۰ درصد بالاتر از ارزش واقعی‌اش بود. بانک مرکزی تا زمانی که نرخ دلار به اوج حبابی نرسید، منتظر ماند و سپس با عرضه گسترده، قیمت را تا ۴۴ هزار تومان کاهش داد؛ به‌طوری‌که در پایان سال دلار با نرخ ۴۷ هزار تومان بسته شد. با کمک سیاست‌های انقباضی که بانک مرکزی در دو سال گذشته اعمال کرده، احتمالاً این بار نیز موفق خواهد شد برای مدتی نرخ ارز را کنترل کند. باین‌حال، اگر منابع ارزی با دسترسی به ذخایر خارجی بانک مرکزی مختل نشود، کنترل بازار ارز برای این نسله دشوار خواهد شد. با توجه به مدل رفتاری بانک مرکزی، به نظر می‌رسد این نهاد خود را برای سناریوی پیروزی ترامپ و بازگشت او به کاخ سفید آماده می‌کند.

مهم‌ترین انتخابات تاریخ آمریکا

نهادهای نیرومندی که بر پایه این دموکراسی ریشه‌دار شکل گرفته‌اند، این بار نیز مانند دوره قبل در برابر ترامپ خواهند ایستاد؛ تغییر قانون اساسی آمریکا مانند برخی کشورها مثلا برای مادام‌العمر کردن رئیس‌جمهور عملاً غیرممکن است. رسانه‌های ریشه‌دار در آمریکا را که از پیشنهاد اصلاحیه اول قانون اساسی برخوردارند، مشکل می‌توان محدود کرد. انتخابات در آمریکا از سویی یک نهاد مرکزی تحت امر رئیس‌جمهور برگزار نمی‌شود، بلکه در سطح بخش و شهر و ایالت و از سوی صدها مسئول سطح پایین در هر ایالت برگزار می‌شود. قضات فدرال که مادام‌العمرند، از سوی ترامپ قابل تغییر نخواهند بود.

بر این فهرست می‌توان ده‌ها و صدها نهاد دیگر مانند دانشگاه‌های مستقل، سیستم فدرال، بوروکراسی فدرال، پلیس غیرمتمرکز، ارتش حرفه‌ای و مقید به قانون اساسی، اقتصاد کاملاً خصوصی، نهادهای مدنی، قضائی و… را نیز افزود.

در سطح بین‌المللی پیروزی ترامپ می‌تواند موجب جهشی به جلو برای پوپولیسم راست در دیگر مناطق جهان شود. پوپولیست‌های راست به‌ویژه در اروپا و آمریکای لاتین و افرایوطینی مانند راست افراطی در اسرائیل از پیروزی احتمالی ترامپ نیرو خواهند گرفت. بازگشت ترامپ به کاخ سفید پیروزی بزرگی برای یوتوپین نیز خواهد بود و از گرفتاری‌های او در اوکراین خواهد کاست. علاقه ترامپ به پوتین که ریشه در علائق نژادی-فرهنگی دارد و مبتنی بر شعار «سفیدپوستان متحد شوید» است، بر فاصله بین آمریکای ترامپ و اروپای لیبرال‌دموکراتیک خواهد افزود.

و نکته پایانی اینکه جانب‌داری بخشی از ایرانیان از ترامپ تأسف‌آور است. این بخش از ایرانیان دچار تناقضی هستند که شاید ریشه در مشکلات شناختی و یکنواهی‌ها کور دارد. کسانی که از دموکراسی برای کشورشان صحبت می‌کنند، قاعدتاً نباید طرف‌دار اقتدارگرایی باشند که به قواعد دموکراتیک در کشور خود بی‌اعتناست.

شرق؛ کسری گاز امسال زودتر از همیشه گریبان کارخانه‌های ایران را گرفته است. ایران دومین مالک ذخایر بزرگ گاز جهان است اما سیاست‌گذاری‌های نادرست، کشور را به سمت شکاف مهیب تولید و مصرف گاز پیش می‌برد و مدت‌هاست بحث واردات گاز از ترکمنستان و روسیه را سر زبان‌ها انداخته است. ترکمنستان در دهه ۷۰ خورشیدی قرارداد صادرات گاز به ایران را امضا کرد اما درنهایت مناقشات دو کشور سر این قرارداد سبب شد ترکمنستان صادرات گاز به ایران را قطع کند و در سال‌های بعد، احیای دوباره این قرارداد به در بسته خورد. باین‌حال، دولت سیزدهم با تبلیغات گسترده وانمود می‌کرد چالش واردات گاز از ترکمنستان را رفع کرده و علاوه‌براین قراردادهای بزرگ و خیره‌کننده‌ای با روسیه بسته است تا میادین گازی ایران را توسعه دهد و گاز خود را از ایران ترازیت کند. نتیجه آن همه تبلیغ و دستاوردسازی دولت سیزدهم در بخش انرژی عملاً هیچ بود و حالا دولت چهاردهم کشور را با کسری بزرگ انرژی تحویل گرفته است. برخلاف بزرگ‌نمایی و دستاوردسازی دولت گذشته در زمینه انرژی، مسعود پزشکیان ترجیح داده است که روایت صادقانه‌ای از وضعیت داشته باشد. او دیروز در یک مراسم در جمع کنش‌آوردان گفت که ترکمنستان به ایران گاز نمی‌دهد. رئیس‌جمهوری در این سخنرانی به شرایط دشوار اقتصاد کشور اشاره کرد و گفت در عرصه اداره کشور و اقتصاد نیاز است که با استفاده از کارشناسان بهترین تصمیم‌ها گرفته شود.هرچند برخی تلاش کردند روایت صادقانه پزشکیان را به برداشت «نادقیق» مخاطبان تخفیف دهند، اما پذیرش واقفیات و پرهیز از دستاوردسازی می‌تواند یک گام رو به جلو برای اصلاح وضعیت باشد.

ناترازی هشداردهنده

ایران در نیمه دوم سال روانه به یک میلیاردو ۱۵۰ میلیون مترمکعب گاز نیاز دارد اما بیشترین میزان تولید گاز از ۸۵۰ میلیون مترمکعب تجاوز نمی‌کند و روانه ۳۰۰ میلیون مترمکعب کمبود گاز وجود دارد. شکاف بین تولید و مصرف گاز در سال‌های گذشته مدام بیشتر و بیشتر شده است. در این میان اسناد راهبردی، چشم‌انداز هشداردهنده‌ای برای تولید و مصرف گاز در کشور ترسیم می‌کند. براساس سند «تراز تولید و مصرف گاز طبیعی در کشور تا اقی ۱۴۲۰» مصوب ۲۹ اسفند ۱۳۹۹، پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که در صورت تداوم روند کنونی، ناترازی گاز با متوسط رشد سالانه ۲.۵ درصد به حدود ۵۸۰ میلیون مترمکعب در سال ۱۴۲۰ برسد و حدود دو برابر کسری گاز فقلی شود. این اتفاق درحالی رخ می‌دهد که نیروگاه‌های برق وابستگی شدیدی به سوخت گاز دارند و کمبود گاز به کمبود برق منجر شده است. همین مسئله زیرساخت‌های تولید کشور را با چالش اساسی روبه‌رو کرده است و صنایع در فصول گرم با کمبود برق و در فصول سرد با کمبود گاز روبه‌رو هستند.کمبود انرژی خسارت سنگینی به خطوط تولید کارخانه‌ها وارد کرده و سودآوری و صادرات بسیاری از صنایع را کاهش داده است.

امسال اما کسری گاز زودتر از هرسال گریبان صنایع را گرفته است. در اوایل آبان سعید توکلی، مدیرعامل شرکت ملی گاز در یک نشست خبری گفت: «با ورود توده هوای سرد به کشور مصرف گاز به ۲۰۵ میلیون مترمکعب در روز رسیده است و براساس آمار موجود، هیچ سالی در هفته نخست آبان، این حجم مصرف را تجربه نکردیم». دولت در سال‌های گذشته برای یپاداری شبکه گاز خانگی، گاز صنایع را قطع کرده است و حالا احمد مهدوی ابهروی، مدیرکل انجمن کارفرمای صنعت پتروشیمی، به مهر خیر داده است که قطع گاز صنایع پتروشیمی از سر گرفته شده و «برخی از پتروشیمی‌ها کاملاً از مدار خارج شده‌اند و برخی تنها با یک فاز مشغول به فعالیت هستند».

او در ادامه تأکید کرده است: «در چنین شرایطی به نظر می‌رسد عدم‌تلف پتروشیمی‌ها بیشتر از رقم ۷۵۰ میلیون دلار

عکس پان‌گانه اطلاع‌رسانی ریاست‌جمهوری

رئیس‌جمهوری برخلاف رویه دستاوردسازی گذشته در حوزه انرژی، واقعیت‌های ناترازی گاز را با مردم در میان گذاشت

روایت صادقانه گرفتاری

در ۱۵ دی ۱۴۰۲ تسنیم خبر داد که جریان صادرات گاز ترکمنستان به ایران به دلایل نامشخص متوقف شده است.

واردات گاز از ترکمنستان مسکوت ماند تا اینکه در ۲۸ شهریور امسال سعید توکلی، مدیرعامل شرکت ملی گاز، در حاشیه مراسم تکمیل چرخه تولید لوله در صنعت گاز درباره واردات گاز از روسیه و ترکمنستان گفت «اجرای قرارداد گازی ایران و ترکمنستان نیاز به زمان‌بندی دارد و تاکنون اقدام‌هایی انجام شده است. همچنین اعضای تفاهم‌نامه گازی با روسیه هم بسیار مطلوب است. امیدوارم این توافق‌نامه به‌زودی به نتایج عملیاتی برسد».

با شروع فصل سرد در ایران و درحالی‌که گاز بسیاری از صنایع کشور زودتر از هر سال جیره‌بندی شده است، همچنان خبری از واردات گاز از ترکمنستان و روسیه نبود تا اینکه مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری، که دیروز به مراسم تقدیر از فعالان طرح جهش تولید در دهم‌زارها دعوت شده بود، گفت «دیروز بردارن سازمان برنامه و بودجه به من گفتند ترکمنستان حاضر نیست درباره گاز با دولت ما قرارداد ببندد. می‌گویند دولت پول نمی‌دهد و می‌گویند به این علت با بخش خصوصی قرارداد می‌بندیم. البته قصد نبود این موضوع رسانه‌ای شود که البته الان رسانه‌ای شد».

هرچند که مهدی طباطبایی، معاون ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر پزشکیان، تلاش کرد «برداشت» از سخنان رئیس‌جمهوری را «نادقیق» نشان دهد اما تعاملات تجاری در بازار انرژی کشور روایت دیگری دارد.

چرا ترکمنستان و روسیه به ایران گاز نمی‌دهند؟

رضا پدیدار، رئیس کمیسیون توسعه پایدار، محیط زیست و استاندارد اتاق ایران و کارشناس انرژی، به «شرق» می‌گوید نباید وضعیت دومین مالک ذخایر گاز جهان به گونه‌ای پیش می‌رفت که محتاج واردات گاز شود اما حالا که محتاج واردات گاز شده است، معلوم نیست به چه دلیلی نتوانسته است که از ترکمنستان و روسیه گاز وارد کند و به عقیده او این مسئله ابعاد سیاسی دارد، نه اقتصادی.

او توضیح می‌دهد که فعالان حوزه انرژی هم نتوانسته‌اند از دولت، پاسخ دقیق و روشنی درباره این مسئله بگیرند. اما جلیل لیاقی‌فر، عضو سابق هیئت‌رئیس‌ه اتاق ایران و روسیه، به «شرق» توضیح می‌دهد که زیرساخت واردات گاز از روسیه وجود ندارد و ایران با کدام خط لوله با تجهیزات لجستیکی می‌خواهد از روسیه گاز وارد کند؟

او در ادامه توضیح می‌دهد که در ایران به زیرساخت‌ها توجه کافی وجود ندارد و ترکمنستان هم به دنبال ایجاد کریدور انرژی تابی و ترازیت گاز خود به افغانستان، پاکستان و سپس هند است و این کریدور می‌تواند رقیب جدی برای صادرات گاز ایران در سال‌های آینده باشد.

ولی مرتضی بهرزوی‌فر، تحلیلگر انرژی، نظرات دیگری دارد. او به «شرق» می‌گوید که سیاست‌گذاری کشور در حوزه گاز بسیار اشتباه بوده و نتیجه آن کسری هشداردهنده گاز و محتاج‌شدن دومین مالک ذخایر گازی جهان به واردات است.

او در ادامه توضیح می‌دهد «اما اینکه چرا ترکمنستان حاضر به صادرات گاز به ایران نمی‌شود، به دلیل سابقه و رفتارهای ایران در بازار انرژی جهان است. ایران از یک سو برای پرداخت مطالبات گازی ترکمنستان بدعه‌دی کرد و از سوی دیگر سابقه قرارداد کرسنت و مناقشات این پرونده و… وجهه ایران را در بازار گاز جهان تحت‌الشعاع قرار می‌دهد».

او مذاکرات درباره احداث خط لوله تایی بر صادرات گاز ترکمنستان به ایران را بی‌تاثیر می‌داند و توضیح می‌دهد که اجرای این خط لوله با چالش‌های جدی مواجه است و ترکمنستان می‌تواند درحال‌حاضر گاز مازاد خود را به ایران صادر کند. این کارشناس انرژی درباره موانع صادرات گاز روسیه به ایران هم توضیح می‌دهد که صادرات گاز روسیه به ایران نه به دلیل تعارض منافع دو کشور در حوزه انرژی به صلاح است و نه زیرساخت‌های آن وجود دارد.

بهرزوی‌فر ادامه می‌دهد: اگر روسیه بخواهد از طریق دریای خزر به ایران لوله‌گذاری کند، اول اینکه رژیم حقوقی دریای خزر تعیین نشده و در این زمینه بین کشورهای اطراف دریای خزر اختلاف وجود دارد و دوم اینکه عمیق‌ترین بخش دریای خزر در سواحل ایران واقع شده و عمق ۹۰۰ تا هزارمتری دارد و لوله‌گذاری در این عمق بسیار دشوار است و کار شرکت‌های ایرانی و روسی نیست.

او همچنین توضیح می‌دهد: «خط لوله نورد استریم یک و دو که گاز روسیه را از جنگ اوکراین به اروپا انتقال می‌داد، از سوی روسیه ساخته نشد، چراکه این کشور برای انتقال گاز خود به اروپا توان فنی کافی برای ساخت این خط لوله را نداشت؛ بنابراین اگر بنا باشد روسیه گاز خود را به ایران صادر کند، حتی احداث خط لوله فناوری شرکت‌های غربی را می‌طلبد. ضمن اینکه احداث این خط لوله از نظر ژئوپلیتیکی و منافع ایران در بازار گاز منطقه و جهان اصلاً به صلاح نیست و ایران باید از طریق بهینه‌سازی مصرف انرژی، افزایش تولید و بهبود تکنولوژی و سرمایه‌گذاری، خود را از محاصه ناترازی انرژی برهاند».

گزارش

زبان انباشته در صنعت

خودروسازی دولتی؛ وزارت

صمت باید پاسخ‌گو باشد

صنعت خودروسازی دولتی در ایران یکی از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور به شمار می‌آید. باین‌حال، این صنعت در سال‌های اخیر با مشکلات عدیده‌ای مواجه شده است که منجر به زبان انباشته‌ای قابل توجه برای خودروسازان شده است. طبق گزارش‌های منتشرشده، زبان انباشته خودروسازان بزرگ کشور، شامل ایران خودرو و سایپا تا پایان سال ۱۴۰۱ به حدود ۱۰۰ هزار میلیارد تومان رسید و در نیمه اول امسال به بیش از ۲۰۰ هزار میلیارد تومان افزایش یافت این درحالی است که سه خودروساز داخلی با مدیریت دولتی در نیمه اول امسال با کاهش تولید مواجه شدند. این موضوع نشان‌دهنده عمق بحران در این صنعت است.

عوامل مؤثر بر زبان انباشته خودروسازان دولتی

قیمت‌گذاری دستوری؛ دولت ایران به دلیل کنترل قیمت‌ها، اجازه افزایش قیمت خودروها را به خودروسازان دولتی نمی‌دهد. درحالی‌که هزینه‌های تولید به دلیل نوسانات نرخ ارز و افزایش قیمت مواد اولیه به‌شدت افزایش یافته است. برای مثال، هزینه تولید یک خودرو در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ حدود ۵۰ درصد افزایش یافته است، درحالی‌که قیمت فروش خودروها فقط ۲۰ درصد افزایش داشته است.

تحریم‌ها؛ تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران تأثیر زیادی بر صنعت خودرو داشته است. عدم دسترسی به قطعات بدکی و فناوری‌های نوین باعث کاهش کیفیت خودروها و همچنین افزایش هزینه‌های تولید شده است. براساس آمار، حدود ۳۰ درصد از قطعات خودروهای داخلی از خارج تأمین می‌شود و با وجود تحریم‌ها، این تأمین با مشکلات جدی مواجه شده است.

مدیریت ناکارآمد؛ مدیریت ضعیف در این صنعت نیز یکی از عوامل اصلی زبان انباشته به شمار می‌آید. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از پروژه‌ها و طرح‌های توسعه‌ای به دلیل بی‌برنامگی و عدم تطابق با نیازهای بازار شکست خورده‌اند. برای مثال، پروژه تولید خودروهای جدید که در سال‌های گذشته آغاز شد، به دلیل عدم تحقیق کافی و برنامه‌ریزی مناسب، به نتیجه مطلوب نرسیده است.

تأثیرات زبان انباشته

کاهش سرمایه‌گذاری؛ زبان انباشته باعث کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران به صنعت خودرو شده است. بسیاری از سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی تمایلی به سرمایه‌گذاری در این صنعت ندارند و این موضوع مانع از نوآوری و توسعه محصولات جدید می‌شود.
بی‌بیکاری؛ با کاهش تولید و زیان‌دهی، احتمال اخراج کارکنان و کاهش نیروی انسانی نیز افزایش می‌یابد. براساس گزارش‌ها، در صورت ادامه روند کنونی، ممکن است تا ۲۰ درصد از نیروی کار صنعت خودرو در معرض خطر بی‌کاری قرار گیرد.

ناراضی مشتریان؛ کیفیت پایین خودروها و عدم تطابق با نیازهای بازار منجر به نارضایتی مشتریان شده است. طبق نظرسنجی‌ها، بیش از ۷۰ درصد از خریداران خودروهای داخلی از کیفیت و خدمات پس از فروش نارضاد هستند.

زبان انباشته خودروسازان ایرانی ناشی از ترکیبی از عوامل داخلی و خارجی است و راه علاج آن واگذاری مدیریت به بخش خصوصی سه‌ام‌دار است تا ساختار اداره خودروسازی از حاکمیت دولت بیرون آمده و در اختیار بخش خصوصی قرار گیرد؛ همان موضوعی که مقام معظم رهبری در بهمن ۱۴۰۲ هنگام بازدید از نمایشگاه توانمندی‌های اقتصادی مورد تأکید قرار دادند.

اکنون وزارت صمت باید در قبال استعمار زبان ایران خودرو و سایپا پاسخ‌گو باشد و با تصمیم بهنگام به این زبان از جیب مردم پایان دهد.

ادبیات
صفحه
اول

^[1] مدت اعتبار پیشنهادات، سه ماه و قابل تمدید برای سه ماه دیگر

^[2] اطلاع‌تکمیلی مناسبت فوق از طریق وب سایت “سامانه تدارکات الکترونیکی دولت”

^[3] به آدرس http://www.Setadiran.ir و http://www.petzone.ir فایل دسترسی می‌باشد.

^[4] شناسه اگهی: ۸۱۶۹۱۳ | نوبت اول: ۱۴۰۳/۱۰/۱۱ | نوبت دوم: ۱۴۰۳/۱۱/۱۵